

בית הלוי פרשת וישלח

בית הלוי בראשית פרק לב

יב) הצילני נא מיד אחי מיד עשו. יש להבין אחרי כי לא היה לו רק אח אחד למה הוצרך לומר מיד עשו ובאמרו מיד אחי כבר מבואר בקשתו. ועיין בזה (ח"א קס"ט ע"א) על הפסוק וז"ל מכאן מאן דצלי צלותא דבעי לפרשא מיליה כדקא יאות כו' מיד אחי ואי תימא קרבין אחרנין סתם אחין איקרון מיד עשו בגין לפרשא מיליה כדקא יאות. אמנם אכתי יש להבין אמרו שני פעמים מיד אחי מיד עשו והי' סגי לומר באומרו מיד אחי עשו. ויש לפרש הכוונה דיעקב בהודעו דעשו בא לקראתו הבין דלא ימלט מאחד משני האופנים, או דעשו ילחם עמו וירצה להורגו, או דיתרצה עמו וישב מאפו וישב עמו בשלוח ואחיה כשני אחים, ומשני האופנים הללו נתיירא יעקב, דגם טובתו ואהבתו של עשו רעה היתה אצל יעקב, ועל אלו שני האופנים אמר הכתוב ויירא יעקב מאד ויצר לו דאמר ויירא על ספק שמא יהרגנו וייצר לו על הספק שמא יתקרב לו. וזהו שביקש על הני שני אופנים הצילני נא מיד אחי מיד עשו שאיננו רוצה בו לא לאח ולא לעשו וביקש שיצילו משני ידים הללו. ונתקבלה תפלתו, דבתחילה היה בדעת עשו להרגו והקב"ה הצילו מידו, ואח"כ כשנתרצה לו ביקש להיות עמו ביחד ואמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך ויהיו שניהם ביחד, והוא דחה אותו בדברים וניצל גם בזה ממנו וכמו שאמר הכתוב וישב עשו ביום ההוא לדרכו שעירה, השמיענו הכתוב דבאותו יום עצמו נפרד עשו ממנו והלך לדרכו ולא נתעכב אפילו יום אחד עמו וכבקשתו. וכבר ראיתי במפרשים שנתקשו על דברי הכתוב וישב עשו ביום ההוא לדרכו דמאי אשמועינן הפסוק דבאותו יום שב לדרכו ולפי הנ"ל מבואר היטב:

והנה כל מעשי אבות הם סימן לבנים, דגם בגלותו של עשו יתנהג כן עם ישראל בשני האופנים כאשר רצה לעשות עם יעקב, דבהתחלת הגלות יהיה גוזר גזירות רעות בשמדות ויסורים וילחם בהם וירצה לאבדם וה' ברחמיו לא יעזבם. ולבסוף יאמר כי רוצה לישב בשלוח עם יעקב וכוונתו דבזה ירחיק את ישראל מעבודת ה' וידיחם מאמונתם. וכמו דעשו אמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך ואיתא במדרש (ב"ר ע"ד) דעשו אמר לו שישתתף עמו בשני העולמות עוה"ב ועוה"ז. וביאור הדברים שאמר לו נסעה ונלכה ואלכה לנגדך דהיינו ששניהם יתקרבו זה אצל זה וכל אחד יוותר קצת ממנהגו הקדום עד שיתקרב זה אצל זה. והכוונה של המדרש מבואר דהוא שלבסוף גם הם יקבלו עיקרים טובים מאמונת ישראל שיהיו גם הם מאמינים בבורא יחיד ובתורה מן השמים וגמול ועונש וירצו דגם יעקב יוותר קצת מאת אשר לו ויניח קצת מעבודות הנוגע רק לעוה"ב רק יקח לו קצת מדרכי העולם וחלק בעוה"ז להתעסק בדרכים ודברים חיצונים ולא שישקדו רק על התורה. וז"ל תנא דבי אליהו זוטא פרק י"ד טול אתה העוה"ז והעוה"ב חצי ואני אטול עוה"ז ועוה"ב חצי. והכוונה שלא תהיה אתה עוסק רק בתורה ומצוה רק תמעיט עבודתך ותניח ירך מאיזו מהמצות הגורמים פירוד בין שנינו ועי"ז תנחל עוה"ז וגם חצי עוה"ב כאומר די לך רק חצי עוה"ב ולא כולו, וזהו ממש כמאמר הלצים אנכי מסתפק בחתיכה קטנה של לוייתן ולא אטריח להשיג חתיכה גדולה. וגם אני אתנהג כן ואקבל קצת מן המצות ויהי גם לי חצי עוה"ב. ועל עוה"ז לא אמר חצי דידע דאם יחסר גם אחת מן המצות כבר ישיג כל העוה"ז, וזהו נסעה ונלכה ואלכה לנגדך פירוש כמון והדברים נוקבים ויורדים כו'. וזה הגלות השני שיהיה בסוף הגלויות הוא נקרא בפרך בפה רך. ומזה הגלות נתיירא יעקב אבינו יותר מיראתו מן הראשון, כי טבע האדם עלול להכשל בו יותר מן הראשון וע"כ הקדימו בתפלתו ואמר הצילני נא מיד אחי ואח"כ אמר מיד עשו, יען כי בראשון אין בו רק שיעבוד גופני והשני הוא שיעבוד בשניהם ברוחני וגם בגופני, דהרי כל הטוב שיתן הוא רק להמוותר מהמצות ונמצא מאבד נפשו, ומי שלא יחפוץ בהטובה ההיא ולא ירצה להתקרב ישאר במצב דוחקו כאשר מקודם ונמצא משתעבדים בשניהם. וזה הענין יהיה נמשך עד ביאת משיח בב"א:

ואפשר דעל כוונה זו רמזו חז"ל על פסוק (עובדיה) אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך. ואמרו במדרש (ילקוט שם) לע"ל עשו מתעטף בטליתו ובא ויושב לו אצל יעקב ואומר לו אחי אתה וזהו ואם בין כוכבים שים קנך ואין כוכבים אלא צדיקים שנא' (במדבר כד) דרך כוכב מיעקב ויאמר לו יעקב אחי לא תהא כיוצא בי אהי דברך מות אהי קטבך שאול (הושע יג). גזירות שהיתה גוזר עלי אם הייתי עושה אותם אני מתחייב לשמים ואם לא אעשה אותם אתה הורג אותי, ודברי המדרש סתומים וחתומים. ואפשר דכוונתם דבסוף הגלות גם עשו יתעטף בטליתו ויהיה לובש לבוש אמונה ובא ויושב לו אצל יעקב שיתקרב ליעקב בכמה פרטים ואומר לו אחי שיתנהג עמו בטוב ואהבה ובטענה זו ירצה עשו לזכות בדינו לעתיד לבא יען התנהג עמו בטוב ואחיה. ויעקב מברר לו דכל הטובות שעשה עמו הרי לא היו רק בתנאים מיוחדים שאם היה עושה אותם היה מתחייב לשמים ואם לא יעשה מה שהוא מצוה היה מייסר אותו דמי שאינו מקבל הטובות החדשות סובל יסורים חלילה. וע"ז אמר אם בין כוכבים שים קנך שירצה להתחבר קצת עם ישראל משם אורידך:

ואפשר דלכוונת אלו שני השיעבודים אמר הכתוב בתהלים (קכט) מה שיאמרו ישראל אחר גאולתם, רבות צררני מנעורי יאמר נא ישראל רבות צררני מנעורי גם לא יכלו לי. דלכאורה אינו מובן למה חזר וכפל שני פעמים רבת צררני. רק קאי על הני שני אופנים שיעבוד, ואמר דבשני אופנים צררני רבות וחזר הכתוב ומפרש בפרט שני האופנים ואמר דבתחלה על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם, דהכבידו והאריכו שיעבודם על גבי ורק לבסוף ה' צדיק קצץ עבות רשעים ונתבטלו אופני הגזירות הללו, ואמר עוד יבושו ויסוגו אחור כל שונאי ציון דאח"כ יבושו מדרכם ויבינו כי בוש וחרפה הוא להרע לזולתו וע"כ יסוגו אחור מדרכם הקדומה ויאחזו ההיפך להטיב לישראל ולשעבדם בפה רך שכתבנו וגם הם יקבלו עיקרים טובים בענין הדת והאמונה, וסיים הפסוק עליהם יהיו כחציר גגות שקדמת שלף יבש, דימה טובתם וצדקתם לזרעיה שעל הגג שאותו צמח בל יעשה קמח ורק הבל המה כל טובתם, דמעשה הטוב מכונה בשם זרעיה וכמשה"כ (ישעיה לב) אשריכם זורעי על כל מים ודרשו בגמרא (ב"ק יז) דקאי על תורה וגמ"ח, ועל ישראל אה"כ (תהלים קכו) הזורעים בדמעה ברנה יקצורו בא יבא ברנה נושא אלומותיו שיקבלו שכר טוב עבור זריעתם, אבל זריעת הכשדים יהיה כחציר גגות שקדמת שלף יבש: